

DAŇOVĚ DÁVKOVÁ PODPORA PRACOVNÍ AKTIVITY MATEK S DĚTMI DO TŘÍ LET

Lucia Bartůsková*

Abstract

Measures to Increase Economic Activity of Mothers with Children under Three Years Old

This article analyses the options how changes in Czech tax-benefit system could increase mother's economic activity. The article builds up on the study (previous author's study published in 2015). This underlying study presents a calculation according to which women, taking care of children up to 3 years, results with a lower net cash flow after returning to work compare to staying at home. The aim is to propose measures that would motivate women, with children up to 3 years, to return to work and simultaneously quantify the impact of these measures on the state budget. Economic effects of the proposed measures are quantified, including the cancelation of conditional entitlement to parental benefit, introduction of tax relief for working mothers and 50% relief on employer's mandatory contributions, which employ parents part-time. Implementation of these measures, which would motivate more women to return to work, would bring an estimated net income amounting to 9.5 billion crowns to the state budget per year.

Keywords: economic activity, employment of mothers, motivation to work, harmonization of work and family life, labour market, state budget, tax-benefit system

JEL Classification: J13, J18, H55, H60

Úvod

Rodiče nezletilých dětí jako zaměstnanci jsou na trhu práce z hlediska jejich uplatnitelnosti a míry participace v zaměstnání skupinou se specifickým postavením. Péče o malé děti se v současnosti v ČR nejvíce dotýká žen, jejichž míra zaměstnanosti se v období rané péče o dítě výrazně snižuje. V evropském srovnání patří ČR mezi země s největším negativním vlivem mateřství na míru zaměstnanosti žen. Následující text je zaměřen na vystopování možných motivačních opatření, která by aktivizovala tu část žen-matek, jež mají zájem uplatnit se na trhu práce dříve než před uplynutím zákonem stanovené rodičovské dovolené, popřípadě před uplynutím doby pobírání rodičovského příspěvku. Jak bylo zjištěno z provedeného výzkumu autorky publikovaného v roce 2015, jsou matky vstupující na trh práce konfrontovány s vysokými dodatečnými náklady, jež negativně ovlivňují jejich potenciální participaci na trhu práce. Cílem článku je na základě výsledků zmíněné analýzy předložit návrhy opatření, jež by podpořily pracovní motivaci žen s dětmi do tří let, a současně kvantifikovat dopady těchto opatření na státní rozpočet. Dílčím cílem analýzy

* Lucia Bartůsková (lucia.bartuskova@vse.cz), Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta.

bude nalézt takové opatření (popř. jeho výši), jež bude maximalizovat počet žen, které vstoupí na trh práce za předpokladu nulového ekonomického zisku/ztráty¹ státu.

1. Současný stav poznání

Výzkumné činnosti v oblasti zkoumání dopadů vybraných nástrojů veřejných politik jsou v odborné literatuře poměrně časté. Nicméně hodnocení efektů legislativních návrhů ex-ante se vyskytují pouze sporadicky. Důvody jsou především horší přístup k podkladovým datům, která jsou zpravidla k dispozici až po implementaci daného opatření, a obtížnost v provedení spolehlivého odhadu preferencí cílové skupiny. Právě existence celého spektra obtížně kvantifikovatelných, či dokonce zcela nekvantifikovatelných proměnných může významně vstupovat do úvah subjektu a mít vliv na jeho konečné rozhodnutí.

Z národního hlediska můžeme zmínit zejména studii zabývající se rozhodováním matek o načasování a způsobu návratu na trh práce (Hašková, Křížová a Dudová, 2015) a studii zaměřující se na finanční podporu rodinám s nezaopatřenými dětmi prostřednictvím daňového systému (Kališková a Zapletalová, 2014; Šatava, 2016) a jejich vliv na pracovní aktivitu žen. Provedená analýza předloženého příspěvku reaguje na zjištění týkající se čistého záporného finančního efektu z návratu do zaměstnání matek s dětmi do tří let, který lze označit za slabé místo koncepčního uspořádání současného nastavení daňově dávkového systému podpor rodin s malými dětmi. Jak bylo prokázáno, nastavení finanční podpory, daňových nástrojů a současného legislativního prostředí pro rodiny s dětmi svým charakterem podporuje výhradně rodičovskou péči o děti a nepodněcuje ekonomickou aktivitu žen. Přitom dlouhé přerušení pracovní dráhy vlivem mateřství se negativně projevuje v následné uplatnitelnosti žen na trhu práce a v jejich budoucích výdělcích, potažmo životní úrovni. Tento článek má podporu především v mezinárodním prostředí, kde řada empirických studií (Aguirre *et. al.*, 2012; Löfström, 2009; Kabeer, 2012) prokázala příznivé dopady zvýšené úrovně zaměstnaných žen na společnost a to nejen v rostoucím hrubém národním produktu.

2. Metodologie a postup analýzy

Vzhledem k zaměření příspěvku a stanoveným cílům bylo v textu použito několik metod zpracování, z nichž převažují metody analytické. Při zpracování sociálně-politických návrhů a nástrojů řešení s cílem zlepšit podmínky pro pracovní možnosti žen s dětmi do tří let je převážně využívána analýza spojená s cílem představit nové legislativní návrhy a provést kalkulaci výnosů a nákladů přijatých opatření z pohledu veřejných financí.

V první fázi se analýza zabývá určením nejvhodnějších typů sociálně-politických nástrojů, jež mají schopnost výrazně ovlivnit procento žen, které by byly finančně motivovány k návratu do zaměstnání. Každý návrh obsahuje stručný rozbor všech zásadních otázek souvisejících s pozitivy a negativy dopadů na dotčené subjekty a odůvodnění nezbytnosti a hlavních principů navrhované úpravy.

---

1 Za zisk/ztrátu státního rozpočtu se považuje rozdíl mezi příjmy a náklady plynoucí z větší zaměstnanosti matek malých dětí vlivem zavedení navrhovaných opatření.

V druhé fázi se analýza pomocí formalizování vztahu mezi výnosy a náklady přijatých opatření zaměřuje na dopady nového stavu pro zainteresované subjekty a interpretaci vazeb mezi činem a následkem. Kvantifikace ekonomických důsledků navržených opatření na státní rozpočet je provedena na základě sestavení ziskové rovnice státu a zpracováním dat týkající se specifikace zkoumané skupiny matek. Zpracováním výsledných hodnot se zaměřuje na zjištění toho, jak velká část matek malých dětí může být podpořena navrženými nástroji dávkově daňového systému aniž by byly veřejné finance vlivem těchto opatření v deficitu, a jaká je konkrétní změněná pozice státu z hlediska jejich finanční bilance.

3. Návrhy opatření ovlivňující pracovní aktivitu matek dětí do tří let

Dnešní situaci matek s dětmi do tří let v ČR lze charakterizovat především demotivačním nastavením současného daňového a dávkového systému, které nepodporuje pracovní aktivitu žen. Přestože je celková zaměstnanost českých žen v EU dlouhodobě nadprůměrná, míra zaměstnanosti matek s dětmi do tří let vykazuje nejnižší hodnoty. Výsledky analýzy z předcházejícího průzkumu autorky publikovaného v roce 2015, se kterými tento příspěvek pracuje a dále je analyzuje, prokázaly, že za současných podmínek a okolností by byl ochoten pracovat jen velmi malý podíl žen. V případě matek s dětmi do dvou let vyplynulo, že v průměru přes 97 % žen je od ekonomické aktivity odraženo vysokými náklady spojenými se vstupem na trh práce a o participaci na trhu práce nemají zájem. Situace matek s dětmi vykazuje odlišnou míru pracovní motivace v důsledku rozdílných faktorů² vstupujících do rozhodování žen o návratu do zaměstnání, které jsou v analýze detailně rozebrány. Jejich rozhodování je přímo závislé na řadě faktorů³, jejichž znalost byla nutnou podmínkou pro studium potenciálních sociálně-politických opatření.

V následující části textu jsou diskutována tato opatření:

- zrušení omezení nároku na rodičovský příspěvek v důsledku využití jeslí ve větším rozsahu než je 46 hodin měsíčně,
- daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče,
- úleva na povinných odvodech zaměstnavatele zaměstnávajícího rodiče na částečný úvazek.

3.1 Zrušení omezení nároku na rodičovský příspěvek v důsledku využití jeslí ve větším rozsahu než je 46 hodin měsíčně

Výše rodičovského příspěvku podstatně vstupuje do rozhodování žen o návratu do zaměstnání. Ztráta nároku na tuto dávku v důsledku využití jeslí či obdobných zařízení přesahující 46 hodin za měsíc významně ovlivňuje motivace žen pracovat. Dopad tohoto

---

2 Jedná se například o region, výše mzdy, věk dítěte, rozsah pracovního úvazku apod.

3 Přestože jsou ve výzkumu zmiňovány finanční i nefinanční faktory, jsou následně ve výpočtech využívány pouze finanční faktory z důvodu zjednodušení interpretace motivace žen k ekonomické aktivitě. Analogický postup je zvolen i v tomto příspěvku.

ustanovení se projevil jako jedna ze zásadních překážek ekonomické aktivity žen dětí ve věku do dvou let.

Z předcházejících zjištění vyplývá, že v průměru pouze 4,35 % žen by si zlepšilo svou finanční situaci nástupem do zaměstnání a bylo by tak ochotno přerušit rodičovskou dovolenou. Pakliže jsou ve středu zájmu zkrácené typy úvazků, je nutné zdůraznit, že pouhé necelé 1 % žen ucházejících se o práci na poloviční úvazek by nebylo odrazeno vysokými náklady spojenými se vstupem na trh práce a souhlasilo by s odchodem do zaměstnání.

Vynucování osobní péče o dítě v domácím prostředí prostřednictvím využití podmíněného nároku na rodičovský příspěvek není odůvodněné. Rodinná politika by měla směřovat k podpoře autonomie rodiny v oblasti jejího rozhodování. Přestože je pravda, že stále bude existovat určitá část matek, která se v důsledku své finanční situace nebude moci nezávisle rozhodnout o tom, zda zůstat s malými dětmi doma, či se vrátit do pracovního procesu, nastavení dávkového systému a ani ostatní opatření rodinné politiky by neměla vytvářet neúčelné překážky v ekonomickém rozhodování rodičů.

Kromě omezení autonomie rodiny má existence tohoto opatření vliv na upřednostňování dlouhodobějšího setrvání žen v ekonomické neaktivitě, které může přerůst v celospolečenský standard dlouhodobého pracovního výpadku žen v důsledku mateřství. Stát tak přichází o příjmy z daní a pojistného na sociální zabezpečení a do budoucna se ochuzuje o významné zdroje příjmů státního rozpočtu. Kromě finančního argumentu nelze přehlédnout i další pozitivní dopady dřívějšího a dobrovolného zapojení matek do pracovního procesu. Jedná se o přínos pro samotné firmy, kterým může zapojení matek zvýšit produktivitu a částečně snižovat náklady na přijímání nových zaměstnanců a jejich další zaškolení. Pracující matky si svou aktivitou zvyšují budoucí uplatnitelnost na trhu práce a i výši svého příjmu. V osobnostní rovině zvyšuje ženám kontakt se zaměstnáním sebevědomí a spokojenost související s profesní seberealizací.

Na základě všech výše uvedených důvodů je jako jeden z hlavních návrhů změn předkládáno zrušení podmíněného nároku na rodičovský příspěvek. Zrušení podmíněného nároku na rodičovský příspěvek by nijak nebránilo ženám setrvat na rodičovské dovolené v rozsahu odpovídajícím jejich představám, zároveň by však neomezovalo vznikem dodatečných nákladů matky preferující rychlý návrat do zaměstnání.

3.2 Daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče

Přestože je v současné době častěji realizována přímá finanční podpora rodinám s dětmi, daňové nástroje představují vhodnější prostředek zlepšující životní situaci rodin s dětmi. Slevy na daní jsou cílené pouze na výdělečně činné osoby, které si zlepšují svou finanční situaci vlastním přičiněním. Tímto dochází k omezení pasivity příjemců podpory a naopak k motivaci osob k ekonomické aktivitě. Díky tomuto typu nástroje je poskytována finanční pomoc rodičům a zároveň je podporován jejich návrat na trh práce.

Následující analýza bude pracovat s návrhem daňového zvýhodnění pro jednoho z rodičů, jež v určitém okamžiku přeruší celodenní a osobní péči o dítě a rozhodne se

vstoupit na trh práce ještě před dosažením věku dítěte tří let. Daňové zvýhodnění bude moci poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací obojího. Výše zvýhodnění bude stanovena pevnou měsíční částkou, a to pro rodiče pracující minimálně v rozsahu 0,5 úvazku (80 hodin/měsíc) a jen do doby, dokud dítě nedosáhne věku tří let.

Nový nástroj by podstatným způsobem změnil současné nastavení daňového systému, zvýhodňujícího prostřednictvím daňových úlev na vyživované dítě a daňovým odpočtem na manželku/manžela toho z partnerů (většinou otce), který je od narození dítěte ekonomicky aktivní (neplatí pro matky samoživitelky).

Dílčím cílem analýzy bude nalézt optimální výši daňového zvýhodnění, jež bude maximalizovat počet žen, které vstoupí na trh práce za předpokladu nulového ekonomického zisku/ztráty státu. Nulový ekonomický zisk/ztráta státu znamená, že výdaje na podporu angažovanosti matek malých dětí na trhu práce se rovná příjmům z ekonomické aktivity těchto žen.

3.3 Úleva na povinných odvodech zaměstnavatele zaměstnávajícího rodiče na částečný úvazek

Z hlediska velmi nízkého 8,7% podílu žen, (Eurostat, 2016), pracujících na částečný úvazek, se ČR jeví v tomto ohledu jako země se zakonzervovaným systémem, preferujícím tradiční formy zaměstnání. Ve srovnání s evropskými zeměmi je 18,2% podíl matek ve věku 20–49 let s nejmladším dítětem do šesti let věku využívajících práci na zkrácený úvazek jeden s nejnižších (Eurostat, 2016).

Předpokládaná rostoucí poptávka po zkrácených typech úvazků ze strany žen by narážela na nedostatečnou až nulovou reakci ze strany zaměstnavatelů, jimž by nový stav nepřinesl žádné dodatečné ekonomické výhody. Pro podnícení nabídky částečných úvazků je nezbytné poskytnout zaměstnavatelům adekvátní motivaci v podobě dotací na zaměstnávání pro toho z rodičů, který setrval s dítětem na mateřské, respektive rodičovské dovolené a navrací se na trh práce ještě před dosažením věku dítěte tří let na částečný úvazek. Úlevy firmám by se poskytovaly pouze na podporu částečných úvazků a nikoliv na tradiční celé úvazky, které nejsou spojeny s žádnými dodatečnými negativy a v současné době jsou standardně firmami nabízeny i rodičům malých dětí. Současně je částečná ekonomická participace vhodným nástrojem pro snadnější harmonizaci rodinné a pracovní sféry života v době nízkého věku dítěte.

Důvodem výběru procentuální úlevy na povinné odvody zaměstnavatelů pro účely následující analýzy je zejména obtížné určení pevné výše finanční dotace u vzniku pracovních míst se zkrácenou pracovní dobou, které nezohledňuje rozsah úvazku ani mzdu rodiče. Jednotná fixní částka poskytovaná všem zaměstnavatelům by neodrážela skutečné náklady zaměstnavatelů s provozováním takového pracovního místa a mohla by koneckonců vést k jednostranné a účelové preferenci úvazků nejmenšího rozsahu, u kterých by byla ekonomická výhodnost pro zaměstnavatele nejvýraznější. Dalším důvodem pro volbu prvního způsobu je existující zahraniční zkušenost se zavedením těchto specifických úlev (*Abatement de cotisations sociales patronales pour les*

emplois à temps partiel) ve Francii v letech 1992–2000, kdy byla zrušena po zavedení 35hodinového pracovního týdne (Buddelmeyer, Mourre a Ward-Warmedinger, 2004).

Sazba daňové úlevy z povinných odvodů zaměstnavatele za zaměstnance s dítětem ve věku do tří let a pracujícího v rozsahu 0,1 až 0,9 úvazku je stanovena na úrovni 50 %. Rozmezí úvazku (0,1–0,9), při kterém je zaměstnavateli poskytnuta daňová úleva, je zvolena v takové míře, aby poskytovala podněty pro vytvoření široké škály pracovních míst pro rodiče malých dětí v různých variacích zkráceného pracovního úvazku. Výše daňové úlevy⁴, se kterou bude analýza pracovat, je odvozena od sazby uplatňované od ledna 1993 ve Francii, jež byla na úrovni 50 %. Celkem se během období aktivní státní podpory vytváření trvalých zkrácených pracovních úvazků a transformace stávajících plných úvazků na částečné úvazky ve Francii vystřídaly dvě sazby daňové úlevy. V první experimentální fázi od září 1992 do prosince 1993 byla navržena procentuální sazba na úrovni 30 %, po níž následovala již zmíněná 50% výše slevy na povinných odvodech zaměstnavatelů.⁵ Vyhláškou č. 94-226 ze dne 5. 4. 1994 se úroveň sazby vrátila s účinností od 8. 4. 1994 zpět na 30 % (zákon č. 92-1446 ze dne 31. prosince 1992; Klein, 2004). Tyto informace jsou zde uvedeny záměrně, aby prezentovaly pozitivní zahraniční zkušenost a možnou příležitost pro aplikaci opatření v ČR.

4. Proměnné a vstupující data

Přestože jsou tři zvolená opatření namířena obecně na rodiče, v analýze je zkoumána situace žen, jako hlavních nositelek⁶ péče o děti do tří let. Stojí však za připomínku, že legislativní úprava těchto opatření by se měla vztahovat na matku i otce v souvislosti s nediskriminačním přístupem v rozdělení rodičovských rolí.

Výdaje související s uvedenými opatřeními jsou náklady státu na podporu zapojení žen s dětmi do tří let na trh práce. Za výnosy státu z větší zaměstnanosti matek považují daň z příjmů fyzických osob a povinné odvody na sociální a zdravotní pojištění zaměstnance a zaměstnavatele. Záměrně nejsou do kalkulace čistého příjmového efektu státu zahrnuty náklady spojené s dotacemi určenými na zřizování a provoz jeslí. Jesle, jakož i jiná zařízení pečující o děti do tří let na základě živnostenského oprávnění jsou v plné výši financovány ze soukromých zdrojů zřizovatele. Finanční spoluúčast státu na zřizování a provozu jeslí nevyplývá ze žádného zákona. Stejně je tomu tak i v případě veřejných jeslí, kde jsou náklady hrazeny taktéž ze zdrojů zřizovatele, tedy z obecního rozpočtu. Ani obce nejsou nikterak zvýhodněny ve smyslu získání možných státních dotací. Analýza pracuje výhradně se soukromými jeslemi. Důvodem je skutečnost, že

4 Současně se přikláním k variantě dočasné koncepce navrhovaného opatření zvýhodňující částečné úvazky a k možnému snížení sazby daňové úlevy v čase.

5 V roce 2000, spolu s přijetím snížení pracovní doby v týdnu na 35 hodin v rámci plného úvazku (Loi no 2000-37 du 19 janvier 2000 relative à la réduction négociée du temps de travail), byla tato zvýhodnění odstraněna.

6 Rozdíl v účasti na péči o malé děti je mezi muži a ženami značný, což dokazuje fakt, že v ČR pobíralo v roce 2015 rodičovský příspěvek přes 98 % žen (MPSV, 2016).

nelze spoléhat na kapacitní možnosti veřejných jeslí a ani na možnosti obecních rozpočtů poskytovat tyto služby ve větším rozsahu v dotované ceně, jelikož obce nemají žádnou zákonnou povinnost podílet se na zřizování jeslí, a je pouze na jejich vůli, zda budou a v jakém rozsahu provozovat jesle ze své iniciativy a vyčlení k tomu finanční prostředky. V tomto ohledu stát není zatížen dodatečnými náklady na zřizování a provoz jeslí a nevyplývají pro něj žádné nové závazky.

Kvantifikování ekonomických důsledků navrhovaných opatření na státní rozpočet lze znázornit pomocí ziskové rovnice státu:

$$\Pi = T + SHI_1 + SHI_2 - T_b, \quad (1)$$

kde Π je zisk státu,

T je daň z příjmů fyzických osob,

SHI_1 je pojistné na sociální a zdravotní pojištění zaměstnance,

SHI_2 je pojistné na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem za zaměstnance sníženo o úlevu pro zaměstnavatele na tomto pojistném zaměstnávající rodiče na částečný úvazek,

T_b je daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče.

Snahou je kvantifikovat čistý příjmový efekt státu z této politiky a prokázat či vyvrátit výhodnost celkového efektu podpory zapojení žen s dětmi do tří let na trh práce pro stát. V souladu s preferencí částečných úvazků v prvních letech života dítěte se analýza vztahuje na dva typy zkráceného úvazku, tj. polovičního a tříčtvrtěního, což je v souladu s podporou úspěšné harmonizace pracovního a rodinného života. S určením těchto dvou sledovaných úvazků souvisí také ostatní odvozené vstupující proměnné, jako je mzda ženy a cena jeslí⁷, která byla přepočtena z průměru sledovaných regionů na celorepublikový průměr.

Jeden z dílčích cílů analýzy, který byl stanoven v úvodu, se vztahuje k zjištění počtu žen, jejichž pracovní motivace by byla díky přijatým legislativním návrhům podpořena. V rámci úvahy o velikosti daňového zvýhodnění pro matky s dítětem do tří let byl tento cíl upraven v tom smyslu, že je snahou nalézt takovou výši daňového zvýhodnění, která maximalizuje počet žen vstupujících na trh práce za předpokladu nulového ekonomického zisku/ztráty státu. Pro tento výpočet bylo zapotřebí stanovit celkový počet žen s dětmi do tří let odvozením od počtu živě narozených dětí za posledních dva a půl roku⁸. Na základě demografických dat o živě narozených dětech byl odvozen celkový počet sledovaných žen pro účely analýzy na 269 465 (ČSÚ, 2013; ČSÚ, 2012).

---

7 Ceny soukromých zařízení poskytujících služby péče o děti do tří let v celodenním rozsahu byly zpracovány na základě vlastního průzkumu.

8 Jelikož se text zabývá rozhodováním žen po období mateřské dovolené, nevstupují do analýzy všechny ženy s dětmi do tří let, ale pouze ty, jejichž děti se pohybují ve věkovém rozmezí šesti až 36 měsíců.

Tabulka 1 | Počet matek s dětmi do tří let v pásmech hrubých mezd

Mzdové pásmo v Kč	Podíl žen z celkové populace	Počet matek na rodičovské dovolené s dítětem do tří let
do 10 000	4,56	13 446
10 001–12 000	7,69	21 449
12 001–14 000	8,90	23 659
14 001–16 000	9,05	24 602
16 001–17 000	4,74	12 503
17 001–000	4,48	12 530
18 001–19 000	4,32	12 126
19 001–20 000	4,15	11 398
20 001–21 000	4,23	11 641
21 001–22 000	4,27	12 018
22 001–23 000	4,19	11 830
23 001–24 000	4,08	10 913
24 001–25 000	3,92	9 835
25 001–26 000	3,48	9 566
26 001–28 000	6,10	16 464
28 001–30 000	4,66	12 018
30 001–32 000	3,40	8 542
32 001–36 000	4,38	10 779
36 001–40 000	2,72	6 898
40 001–50 000	3,46	8 838
50 001–60 000	1,37	3 584
60 001–80 000	1,07	2 856
80 001 a více	0,78	1 994
CELKEM	100	269 492

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat o podílech zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd v roce 2013 (ČSÚ, 2014) a o počtu živě narozených dětí (ČSÚ, 2013; ČSÚ, 2012)

Kromě zjištění celkového počtu žen bylo v dalším kroku nutné rozčlenit tento soubor žen podle výdělkové úrovně v ČR pro potřeby sledování rozhodovacích funkcí žen podle jejich výše mezd. Rozhodovací funkce žen o návratu do zaměstnání pracuje s ukazatelem „Efektivního nákladu návratu do zaměstnání“ $ECRW \geq 70\%$ ⁹ mající demotivační charakter pro ženy rozhodující se o návratu do zaměstnání. Abychom mohli identifikovat ochotu žen vrátit se do zaměstnání s nově nastavenými opatřeními, bylo nutné uvažovat ženy s různými dosažitelnými mzdami. Rozčlenění zjištěného počtu žen bylo provedeno na základě prostého přiřazení jednotlivých procent žen ke mzdovým pásmům analogicky podle procentuálního zastoupení žen nacházejících se v mzdových pásmech v populaci.

Tabulka 1 tak prezentuje konkrétní počty matek s dětmi do tří let v pásmech hrubých mezd. Jedná se o ženy po ukončení mateřské dovolené, tedy s dítětem ve věku od šesti do 36 měsíců, které jsou na rodičovské dovolené. Velikost mzdy vstupující do analýzy je dána vždy průměrem daného mzdového pásma. V případě dolního pásma „do 10 000 Kč“ je uvažován průměr mezi hodnotami minimální mzdy 8 500 Kč¹⁰ a horní hranicí pásma 10 000 Kč a u horního pásma „80 001 Kč a více“ byla vstupující mzda do výpočtů stanovena na úrovni 100 000 Kč. V rámci kalkulace je v analýze vždy uplatněna alikvotní část hrubé mzdy pro poloviční a tříčtvrtěční úvazek.

Odpovídající mzdy v každém pásmu představují dosažený výdělek žen před odchodem z trhu práce a současně jsou v analýze pokládány za potenciální mzdy matek při návratu do zaměstnání. Nebere se přitom v úvahu možný pokles mzdy v důsledku nové mateřské role ženy, který nelze jednoznačně prokázat.

5. Výsledky analýzy

Výsledky analýzy jsou předloženy odděleně vzhledem k dvěma typům zkoumaných úvazků. První část se zabývá případy, kdy je pro ženy-matky výhodné vstoupit na trh práce v rozsahu polovičního úvazku. Toto rozhodnutí jim přináší větší časové možnosti v harmonizaci práce a péče o dítě. Druhá část hodnotí dopady tříčtvrtěčních úvazků a jejich výhodnost pro ženy a potažmo pro státní rozpočet.

V první řadě byla analýza doplněna o zjištění konkrétní výše daňového zvýhodnění pro matky s dětmi do tří let na základě stanoveného předpokladu o nulovém neboli spíše nezáporném ekonomickém zisku státu. Současně byla splněna podmínka o maximalizaci počtu žen, které budou ochotny nastoupit na poloviční úvazek do zaměstnání. Měsíční daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče s dítětem do tří let se zohledněním všech

---

9 Ekonomický ukazatel *Efektivní náklad návratu do zaměstnání* ($ECRW$ = Effective cost of return to work) udává procentuální část příjmu ženy připadající na náklady přímo související se vstupem ženy na trh práce.

10 Uvedené výpočty berou v úvahu současnou úroveň minimální mzdy, přestože je autorce známo, že od 1. 1. 2017 se úroveň minimální mzdy zvýší na 11 000 Kč.

zmíněných kritérií odpovídá částce 3 300 Kč. Jedná se o nejnižší možnou částku¹¹, kterou by stát musel nabídnout zkoumané skupině matek, aby byly ochotné k návratu do práce alespoň na poloviční úvazek.

Tato pevná částka daňového zvýhodnění je uplatněna i u výpočtu druhého typu úvazku (tříčtvrtěčního), a to z toho důvodu, že je účelem stanovit daňové zvýhodnění v jednotné výši, které by mělo motivační funkci pro maximální počet žen.

5.1 Výsledky analýzy pro poloviční úvazky

Shrnutí výsledků analýzy představují údaje uvedené v tabulce 2, které poskytují komplexní posouzení dopadů implementace navrhovaných opatření rodinné politiky jak pro samotné matky, tak pro státní rozpočet.

Zaměřím-li se nejprve na změny u žen, je patrné, že dosažená mzda z práce na poloviční úvazek a daňové zvýhodnění ve výši 3 300 Kč poskytuje ženám všech mzdových kategorií dostatečný finanční polštář k tomu, aby mohly pokrýt pravidelné výdaje se zabezpečením péče o dítě v jeselských zařízeních. Údaj ve sloupci „Zisk ženy z návratu do zaměstnání“ představuje částky, které ženy získají participací na trhu práce nad hodnotu $ECRW = 30\%$. Maximální velikost nákladu vstupu na trh práce je rovna 70 % příjmů z nové situace, jinak řečeno, že k tomu, abychom vytvořili dostatečný pracovní stimul pro matky s dítětem do tří let, musí vytěžit z participace na trhu práce minimálně 30 % čisté mzdy. Znamená to tedy, že částky ve zmiňovaném sloupci jsou skutečně ziskem z návratu do zaměstnání pro všechny ženy v daném mzdovém pásmu.

Změněnou pozici státu hodnotí poslední dva sloupce tabulky. Pomocí ziskové funkce státu byly kalkulovány příjmy a náklady opatření podporující rychlejší návrat rodičů na trh práce. Dopady vyšší zaměstnanosti žen na bilanci státního rozpočtu jsou až překvapivě pozitivní. Poskytování daňového zvýhodnění pro rodiče a pro zaměstnavatele se pro stát začíná vyplácet až od určitého výše mzdy ženy. V případě, že žena dosahuje ve svém zaměstnání měsíčního hrubého příjmu do 11 000 Kč za práci v rozsahu polovičního úvazku, je pro stát ekonomicky nevýhodné danou podporu poskytovat. Příjmy do státního rozpočtu plynoucí z větší zaměstnanosti žen jsou v tomto případě nižší než náklady na motivační nástroje zapojení matek na trh práce. Chybou by však bylo setrvat u tohoto zúženého pohledu. Finančně výhodnější je z hlediska veřejných financí ekonomická aktivita žen s hrubou měsíční mzdou vyšší než 11 000 Kč. S vyšší mzdou logicky rostou i příjmy státního rozpočtu z povinných odvodů a daní.

---

11 Zjištěná částka splňuje podmínku $ECRW < 70\%$ tak, aby pro všechny matky s dětmi do tří let (269 465) představovala ekonomická aktivita takovou výši dodatečných nákladů, kterou budou ochotné akceptovat a zapojit se na trh práce.

Tabulka 2 | Dopady implementace navrhovaných opatření v případě zaměstnání žen na poloviční úvazek

Mzdové pásmo pro poloviční úvazek	Daň z příjmů FO + pojistné na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanec ($T + SHI_1$)	Pojistné na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem za zaměstnance včetně úlevy za zaměstnávání rodiče na částečný úvazek (SHI_2)	Počet matek na rodičovské dovolené s dítětem do tří let	Daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče (T_b)	Zisk ženy z návratu do zaměstnání se zohledněním (ECRW $\geq$ 70%)	Ekonomický zisk státu ze zavedení navrhovaných opatření z jedné ženy z daného mzdového pásma (I)	Celkový ekonomický zisk/ztráta státu ze zavedení navrhovaných opatření
do 5 000	508,75	786,25	13 446	3 300	1 315,52	-2 005,00	-26 959 838,52
5 001-6 000	605,03	935,04	21 449	3 300	2 094,49	-1 759,93	-37 749 467,18
6 001-7 000	715,03	1 105,04	23 659	3 300	2 984,49	-1 479,93	-35 013 703,83
7 001-8 000	825,03	1 275,04	24 602	3 300	3 874,49	-1 199,93	-29 520 863,25
8 001-8 500	907,53	1 402,54	12 503	3 300	4 541,99	-989,93	-12 377 269,02
8 501-9 000	962,53	1 487,54	12 530	3 300	4 986,99	-849,93	-10 649 727,02
9 001-9 500	1 017,53	1 572,54	12 126	3 300	5 431,99	-709,93	-8 608 557,94
9 501-10 000	1 072,53	1 657,54	11 398	3 300	5 876,99	-569,93	-6 496 272,73
10 001-10 500	1 127,53	1 742,54	11 641	3 300	6 321,99	-429,93	-5 004 766,98
10 501-11 000	1 287,53	1 827,54	12 018	3 300	6 661,99	-184,93	-2 222 514,45
11 001-11 500	1 432,53	1 912,54	11 830	3 300	7 016,99	45,07	533 156,17
11 501-12 000	1 592,53	1 997,54	10 913	3 300	7 356,99	290,07	3 165 630,36
12 001-12 500	1 752,53	2 082,54	9 835	3 300	7 696,99	535,07	5 262 666,27
12 501-13 000	1 897,53	2 167,54	9 566	3 300	8 051,99	765,07	7 318 665,36
13 001-14 000	2 130,03	2 295,04	16 464	3 300	8 569,49	1 125,07	18 523 502,94
14 001-15 000	2 450,03	2 465,04	12 018	3 300	9 249,49	1 615,07	19 410 135,75
15 001-16 000	2 755,03	2 635,04	8 542	3 300	9 944,49	2 090,07	17 853 462,59
16 001-18 000	3 220,03	2 890,04	10 779	3 300	10 979,49	2 810,07	30 288 620,50
18 001-20 000	3 845,03	3 230,04	6 898	3 300	12 354,49	3 775,07	26 041 580,48
20 001-25 000	4 935,03	3 825,04	8 838	3 300	14 764,49	5 460,07	48 258 566,61
25 001-30 000	6 490,03	4 675,04	3 584	3 300	18 209,49	7 865,07	28 187 502,46
30 001-40 000	8 830,03	5 950,04	2 856	3 300	23 369,49	11 480,07	32 790 856,86
40 001 a více	13 495,03	8 500,04	1 994	3 300	33 704,49	18 695,07	37 278 736,08
CELKEM							100 310 101,55

Zdroj: vlastní výpočty

Přestože je podpora angažovanosti žen v nižších mzdových pásmech pro stát nevýhodná, v celkové kalkulaci zohledňující pracující ženy ve všech mzdových pásmech jsou navrhovaná aktivační opatření pro státní rozpočet příznivá. Jak je uvedeno v posledním sloupci tabulky 2, měsíční zisk státu z nové politiky by představoval přínos ve výši 100,3 mil. Kč, což za rok činí až 1,2 mld. Kč. Finanční bilance státního rozpočtu by tak bezesporu byla pozitivně ovlivněna, a to i bez zahrnutí přídatných finančních efektů. Přestože se analýza nezabývá jinými finančními efekty než těmi, které byly rozebrány v přípravné fázi analýzy, stojí za upozornění jeden významný vliv spojený s dosaženou vyšší zaměstnaností. Lze jednoduše předpokládat, že vstupem na trh práce vzroste také příjem domácnosti. Zvýšená kupní síla rodiny by se poté projevila ve vyšším výběru DPH a celkově vyšších příjmech veřejných rozpočtů.

Za povšimnutí stojí také to, že daňovým zvýhodněním pro pracujícího rodiče ve výši 3 300 Kč by byl návrat na trh práce výhodný pro všechny matky s dítětem do tří let se zvolenými charakteristikami. V úvodu stanovený požadavek maximalizace počtu žen motivovaných k návratu do zaměstnání byl splněn v absolutní míře. Připomínám však, že data vstupující do analýzy jsou průměrná a nemohou kvůli svému charakteru brát v potaz všechny možnosti nastalých situací při rozhodování žen. Rovněž pracovní motivace zůstává i přes její korektní odhad v analýze podmíněna osobnostními preferencemi jednotlivce vycházejícími z jeho individuálních potřeb. Nelze totiž přesně určit počet žen, které by do zaměstnání nenastoupily ani za předpokladu dostatečného zisku plynoucího ze vstupu na trh práce.

5.2 Výsledky analýzy pro tříčtvrtěční úvazky

Ženy preferující intenzivnější zapojení na trhu práce v rozsahu tříčtvrtěčního úvazku jsou za nových podmínek stimulovány k ekonomické aktivitě daňovým zvýhodněním pro pracujícího rodiče ve stejné výši jako v předchozím případě. Jak je patrné z tabulky 3, jejich zisk z návratu do zaměstnání se zohledněním všech nákladů je v průměru za všechna mzdová pásma o 37,7 % vyšší v důsledku vyšších dosažených mezd, nicméně vyšší zisky přináší ženám s příjmem přesahujícím 7 500 Kč měsíčně. Skupina žen s dosaženou mzdou nižší než 7 500 Kč měsíčně – přepočteno na tříčtvrtěční úvazek – nebude stimulována k návratu do zaměstnání. Poměrně vysoké náklady na zajištění péče o dítě u této skupiny způsobují, že jejich zisk z participace na trhu práce dosahuje v průměru pouze 27 % čisté mzdy. Stanovená podmínka Efektivního nákladu návratu do zaměstnání $ECRW = 30\%$ tak není splněna, a proto nezbývá než konstatovat, že se v průměru této skupině žen nevyplatí uvažovat o návratu do zaměstnání. Aby byl naplněn předpoklad $ECRW = 30\%$, by daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče muselo mít v tomto případě vyšší hodnotu, a to minimálně na úrovni 3 458 Kč. Ekonomický přínos nového způsobu podpory pracovní aktivity matek jejich naprostou většinu odrazuje od delšího setrvání mimo trh práce a poskytuje jim dodatečný příjem i po odečtení nákladů nezbytně potřebných pro zajištění péče o dítě.

Tabulka 3 | Dopady implementace navrhovaných opatření v případě zaměstnání žen na tříčtvrtěční úvazek

Mzdové pásmo pro tříčtvrtěční úvazek	Daň z příjmů FO + pojistné na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanec ($T + SHI_1$)	Pojistné na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem za zaměstnance včetně úlevy za zaměstnávání rodiče na částečný úvazek (SHI_2)	Počet matek na rodičovské dovolené s dítětem do tří let	Daňové zvýhodnění pro pracujícího rodiče (T_p)	Zisk ženy z návratu do zaměstnání se zohledněním (ECRW $\geq$ 70%)	Ekonomický zisk státu ze zavedení navrhovaných opatření z jedné ženy z daného mzdového pásma (I)	Celkový ekonomický zisk/ztráta státu ze zavedení navrhovaných opatření
do 7 500	763,13	1 179,38	13 446	3 300	-157,45	-1 357,50	-18 253 357,00
7 501–9 000	907,54	1 402,56	21 449	3 300	2 863,32	-989,90	-21 232 667,67
9 001–10 500	1 072,54	1 657,56	23 659	3 300	4 198,32	-569,90	-13 483 161,19
10 501–12 000	1 432,54	1 912,56	24 602	3 300	5 338,32	45,11	1 109 680,18
12 001–12 750	1 781,29	2 103,81	12 503	3 300	6 114,57	585,11	7 315 670,79
12 751–13 500	2 013,79	2 231,31	12 530	3 300	6 632,07	945,11	11 842 281,43
13 501–14 250	2 246,29	2 358,81	12 126	3 300	7 149,57	1 305,11	15 825 605,35
14 251–15 000	2 478,79	2 486,31	11 398	3 300	7 667,07	1 665,11	18 979 482,05
15 001–15 750	2 726,29	2 613,81	11 641	3 300	8 169,57	2 040,11	23 748 633,81
15 751–16 500	2 958,79	2 741,31	12 018	3 300	8 687,07	2 400,11	28 844 795,50
16 501–17 250	3 191,29	2 868,81	11 830	3 300	9 204,57	2 760,11	32 650 699,36
17 251–18 000	3 423,79	2 996,31	10 913	3 300	9 722,07	3 120,11	34 050 743,30
18 001–18 750	3 656,29	3 123,81	9 835	3 300	10 239,57	3 480,11	34 228 477,02
18 751–19 500	3 888,79	3 251,31	9 566	3 300	10 757,07	3 840,11	36 734 473,23
19 501–21 000	4 237,54	3 442,56	16 464	3 300	11 533,32	4 380,11	72 115 413,12
21 001–22 500	4 702,54	3 697,56	12 018	3 300	12 568,32	5 100,11	61 293 770,80
22 501–24 000	5 167,54	3 952,56	8 542	3 300	13 603,32	5 820,11	49 715 572,62
24 001–27 000	5 865,04	4 335,06	10 779	3 300	15 155,82	6 900,11	74 373 471,75
27 001–30 000	6 795,04	4 845,06	6 898	3 300	17 225,82	8 340,11	57 532 579,68
30 001–37 500	8 437,54	5 737,56	8 838	3 300	20 833,32	10 875,11	96 119 093,54
37 501–45 000	10 762,54	7 012,56	3 584	3 300	26 008,32	14 475,11	51 877 104,45
45 001–60 000	14 265,04	8 925,06	2 856	3 300	33 755,82	19 890,11	56 812 683,72
60 001 a více	21 270,04	12 750,06	1 994	3 300	49 250,82	30 720,11	61 257 148,89
CELKEM							773 458 194,75

Zdroj: vlastní výpočty

Na straně státu je patrný vyšší celkový ekonomický zisk z pracovní angažovanosti žen ve výši 773, 5 mil. Kč měsíčně, což za rok představuje celkový přínos 9,3 mld. Kč do státního rozpočtu, opět po odečtení nákladů v podobě sumy vynaloženého daňového zvýhodnění pro pracující rodiče. Stát v průměru trátí z ekonomické aktivity žen v prvních třech mzdových pásmech, ale ženy se mzdou vyšší jak 10 500 Kč představují pro stát jednoznačný přínos. Z pohledu státu je logicky výhodnější intenzivnější zapojení žen na trhu práce vlivem vyšších povinných odvodů ze mzdy, myšleno v absolutní výši. Výnosy státu rostou s rozsahem pracovního zapojení žen a to až o téměř 800 % ve srovnání mezi zaměstnáním na poloviční a tříčtvrteční úvazek. Na základě zjištěných dat lze konstatovat, že dřívější a intenzivnější zapojení žen do zaměstnání je v zájmu státu a také v zájmu samotných žen.

V případě, že by celá skupina žen s nejnižšími příjmy (do 7 500 Kč) nebyla motivována k návratu do zaměstnání z důvodů uvedených výše, neměl by ve výpočtu celkového ekonomického zisku státu figurovat zisk, respektive ztráta z pracovní aktivity, žen daného mzdového pásma. Budu-li abstrahovat od této skupiny žen, výsledná pozice státu by se za těchto okolností výrazně nezměnila, pouze by se zvýšil celkový roční zisk státu o 219 mil. Kč.

Závěr

Provedená analýza se v první části zaměřila na identifikaci specifík vybraných nástrojů, které mají potenciál pozitivně ovlivnit úroveň zaměstnanosti žen s dětmi do tří let. Základním cílem bylo kvantifikovat ekonomické důsledky navrhovaných opatření na státní rozpočet a prokázat ekonomickou výhodnost pracovní stimulace matek.

Za pomoci ziskové rovnice státu byly kvantifikovány ekonomické důsledky navrhovaných opatření na státní rozpočet. Na základě reálných dat o celkovém počtu žen ve zkoumané skupině, jejich rozložení podle výdělkové úrovně v ČR a se zahrnutím všech stanovených předpokladů byly porovnány náklady a výnosy státu související s podporou zapojení žen s dětmi do tří let na trh práce. Zvláště bylo zkoumáno zapojení žen v rozsahu polovičního úvazku a v rozsahu tříčtvrtečního úvazku, jako dvou nejběžnějších variant zkrácených typů úvazku.

Výsledky analýzy lze stručně shrnout do následujících nejdůležitějších závěrů:

- Navrhovaná opatření včetně daňového zvýhodnění pro pracující matku ve výši 3 300 Kč měsíčně má potenciál motivovat 100 % žen k zaměstnání v rozsahu polovičního úvazku a 95 % žen v rozsahu tříčtvrtečního úvazku napříč mzdovým rozložením v ČR.
- Finanční bilance státního rozpočtu by implementací navrhovaných opatření byla pozitivně ovlivněna, a to o 1,2 mld. Kč ročně v případě polovičních úvazků a až o 9,5 mld. Kč v případě tříčtvrtečních úvazků.
- Výhodnost aktivačních nástrojů pro státní rozpočet se zvyšuje spolu s rostoucí mzdou a intenzivnějším zapojením žen na trhu práce.

- Kromě ekonomického zisku státu, zaměstnavatelů a rodin s dětmi bylo upozorněno na vedlejší efekty, které by zavedená opatření generovala. Patří mezi ně ekonomické dopady, jako je vyšší míra zaměstnanosti žen, zvýšená kupní síla rodin s dětmi projevující se i ve vyšším výběru DPH, rozvoj podnikání v oblasti péče o děti do tří let a dále neekonomické důsledky, kterými jsou zejména rozšíření svobody volby rodičů v oblasti rozhodování o počtu potomků, o rozsahu zapojení se na trhu práce a také o způsobu zajištění péče o děti, snadnější skloubení rodičovských a pracovních povinností a větší nabídka a využívání zkrácených úvazků.

Pro upřesnění a korektnost analýzy je nutné upozornit, že limity analýzy jsou dány především tím, že nelze jednoznačně vymezit a kvantifikovat pracovní motivaci u každého jednotlivce. Ochota matek k dřívějšímu návratu do zaměstnání je zkoumána především na základě finančních stimulů. Existují však další neekonomické faktory, které ovlivňují motivaci k samotné práci a výkonu pracovníka. Uvedené závěry týkající se pracovní stimulace jsou proto platné s vymezenými předpoklady.

Pro další rozpracování analýzy a hlubší poznání oblasti pracovní motivace matek s malými dětmi lze doporučit součinnost se sociology a využívání závěrů a tezí sociologických výzkumů, týkajících se oblasti rozhodování žen s malými dětmi o načasování ekonomické aktivity. Za vhodnou a rozšiřující metodu zkoumání lze také označit longitudinální analýzu, která by umožňovala rozpoznávat změnu v postojích a rozhodování u stejných či velmi podobných subjektů v horizontu delšího časového období.

Přes vědomí uvedených limitujících faktorů této analýzy se nic nemění na závěrečném zhodnocení situace a to, že z pohledu veřejných financí je pro stát stále výhodné, aby se zvýšila ekonomická aktivita matek s malými dětmi. Angažovanost těchto žen na trhu práce je pro státní rozpočet příznivá byť jen v rozsahu zkráceného úvazku, a to i za předpokladu, že bude stát výdělečně činným matkám poskytovat finanční podporu.

Literatura

- Aguirre, De A. et al. (2012). *Empowering the Third Billion Women and the World of Work in 2012*. Briefing report. Abu Dhabi: Booz & Company Inc. Dostupné z: http://www.strategyand.pwc.com/media/file/Empowering-the-third-billion_Briefing-report.pdf
- Buddelmeyer, H., Mourre, G., Ward-Warmedinger, M. (2004). *Recent Developments in Part-time Work in EU-15 Countries: Trends and Policy*. IZA. Discussion Paper No. 1415, November 2004. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp1415.pdf>
- ČSÚ (2012). *Demografická ročenka ČR 2011, Narození podle měsíce narození, legitimacy, pořadí a vitality*. [Cit. 2016-06-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-cr-2011-hn4b3mzpu>
- ČSÚ (2013). *Demografická příručka 2012, Narození*. [Cit. 2016-06-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4032-13>
- ČSÚ (2014). *Struktura mezd zaměstnanců 2013, Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd podle pohlaví*. [Cit. 2016-06-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/struktura-mezd-zamestnancu-2013-y4od8y94rb>

- Eurostat (2016). *Percentage of Part-time Employment of Adults by Sex, Age Groups, Number of Children and Age of Youngest Child*. [Cit. 2016-06-20] Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- Hašková, H., Křížová, A., Dudová, R. (2015). *Ekonomické náklady mateřství: co znamená odpovědnost za péči o dítě/děti pro ženy z hlediska jejich pracovního uplatnění a ekonomického postavení? Zpráva ze sekundární analýzy kvalitativních rozhovorů*. Praha: Gender a sociologie, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Dostupné z: http://genderstudies.cz/download/Sekundarni%20analyza%20zprava%20final_format.pdf
- Kabeer, N. (2012). *Women's economic empowerment and inclusive growth: labour markets and enterprise development*. DFID/IDRC: SIG. Working Paper No. 2012/1. Dostupné z: <http://www.idrc.ca/EN/Documents/NK-WEE-Concept-Paper.pdf>
- Kalíšková, K., Zapletalová, L. (2014). *Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen*. Studie 10/2014. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_10_2014.pdf
- Klein, T. (2004). Onze ans d'exonération de cotisations sociales pour l'embauche à temps partiel. *Premières Informations - Premières Synthèses*, No. 18.1. [Cit. 2016-05-16] Dostupné z: http://travail-emploi.gouv.fr/IMG/pdf/publication_pips_200404_n-18-1_onze-ans-exoneration-cotisations-sociales-embauche-temps-partiel.pdf
- Löfström, Å. (2009). *Gender Equality, Economic Growth and Employment*. Gender Study. Stockholm. Dostupné z: <http://www.eurosfaire.prd.fr/7pc/bibliotheque/consulter.php?id=1563>
- Loi n° 92-1446 du 31 décembre 1992 relative à l'emploi, au développement du travail à temps partiel et à l'assurance chômage. (Zákon č. 92-1446 ze dne 31. prosince 1992, o zaměstnanosti, rozvoji práce na částečný úvazek a pojištění pro případ nezaměstnanosti).
- MPSV (2016). *Počet příjemců rodičovského příspěvku podle pohlaví*. [Cit. 2016-07-26] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10543>
- Šatava, J. (2016). *Podpora rodin s dětmi daňově dávkovým systémem*. Studie 1/2016. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. ISBN 978-80-7344-363-4.